

U 43/2022 rd

Statsrådets skrivelse till riksdagen om ett förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om en reform av reglerna om EU:s geografiska beteckningar

I enlighet med 96 § 2 mom. i grundlagen översänds till riksdagen Europeiska kommissionens förslag av den 31 mars 2022 till Europaparlamentets och rådets förordning om europeiska unionens geografiska beteckningar för vin, spritdrycker och jordbruksprodukter samt kvalitetsordningar för jordbruksprodukter, om ändring av förordningarna (EU) nr 1308/2013, (EU) 2017/1001 och (EU) 2019/787 samt om upphävande av förordning (EU) nr 1151/2012 samt en promemoria om förslaget.

Helsingfors den 25 maj 2022

Jord- och skogsbruksminister Antti Kurvinen

Konsultativ tjänsteman Maija Heinonen

JORD- OCH SKOGSBRUKSMI-
NISTERIET

PROMEMORIA EU/2022/0386

25.5.2022

FÖRSLAG TILL EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING OM EUROPEISKA UNIONENS GEOGRAFISKA BETECKNINGAR FÖR VIN, SPRIT-DRYCKER OCH JORDBRUKSPRODUKTER SAMT KVALITETSORDNINGAR FÖR JORDBRUKSPRODUKTER, OM ÄNDRING AV FÖRORDNINGARNA (EU) NR 1308/2013, (EU) 2017/1001 OCH (EU) 2019/787 SAMT OM UPPHÄVANDE AV FÖRORDNING (EU) NR 1151/2012

1 Förslagets bakgrund

Den 31 mars 2022 lade kommissionen fram ett förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om en reform av lagstiftningen om EU:s geografiska beteckningar (COM (2022)134 final). Förslaget innehåller tre bilagor.

En geografisk beteckning är en immateriell rättighet, som skyddar namnet på produkter vars kvaliteter, egenskaper eller anseende har ett samband med deras geografiska ursprung. Skyddet omfattar alla de producenter i det aktuella området som tillämpar den produktbeskrivning som godkänts i fråga om produktens egenskaper, framställningsmetod och råvaror. Enligt kommissionen var försäljningsvärdet för EU-produkter med geografiska beteckningar 75 miljarder euro 2017, och av detta utgjordes 20 % av export till länder utanför EU. Genomsnittspriset för en registrerad produkt är dubbelt så högt jämfört med en standardprodukt.

Geografiska beteckningar har erkänts internationellt sedan 1883. EU:s lagstiftning har innehållit bestämmelser om skydd av ursprungsbeteckningar och geografiska beteckningar för vin sedan 1970, för spritdrycker sedan 1989 och för jordbruksprodukter och livsmedel sedan 1992. Registren blev klara 2020. I dag innehåller EU:s register över geografiska beteckningar nästan 3 500 namn på viner, spritdrycker, jordbruksprodukter och livsmedel. De kommersiellt viktigaste beteckningarna är bland annat ”Champagne” i Frankrike, ”Parmigiano Reggiano” i Italien, ”Irish Whisky” i Irland och ”Gouda Holland” i Nederländerna. Hittills har endast 12 finländska beteckningar registrerats, bland annat ”Finsk Vodka” och ”Puruveden muikku”.

Enligt motiveringarna i förslaget har EU:s system för geografiska beteckningar fungerat bra, men utvärderingen av politiken och konsekvensbedömningen har visat att det finns behov av att utveckla systemet. Det handlar om att säkerställa skyddet av geografiska beteckningar framför allt vid e-handel, beakta hållbarhetskriterier i produktionen av produkterna, öka konsumenternas medvetenhet om systemet samt förbättra producenternas ställning i livsmedelskedjan. Utvecklingsbehoven är kopplade till behovet av att harmonisera systemet med målen i EU:s övriga politik, i synnerhet den gemensamma jordbrukspolitiken (GJP) och strategin Från jord till bord.

Dessutom lade kommissionen den 13 april 2022 fram ett förslag om geografiska beteckningar för textil- och industriprodukter (COM(2022) 174 final). I Finland svarar arbets- och näringsministeriet för behandlingen av med förslaget till förordning och en skrivelse från statsrådet bereds för närvarande som information till riksdagen.

2 Förslagets syfte

Det främsta syftet med reformen är att stärka skyddet av geografiska beteckningar med målet att säkerställa en bättre extrainkomst från kvalitetsprodukter för producenterna samt öka användningen och utnyttjandet av geografiska beteckningar i hela EU för att gynna ekonomin på landsbygden.

Dessa allmänna mål preciseras i förslaget med hjälp av sex specifika mål:

1. Förbättra tillsynen av reglerna för att bättre skydda immateriella rättigheter och geografiska beteckningar, framför allt på internet, samt för att bekämpa missbruk av beteckningarna.
2. Förenkla och harmonisera förfarandena och reglerna för ansökningar om registrering och om ändringar av produktspecifikationer.
3. Göra EU:s livsmedelssystem mer hållbart genom att integrera särskilda hållbarhetskriterier i systemet.
4. Ge producenter och producentgrupper bättre möjlighet att förvalta och främja sina geografiska beteckningar.
5. Öka konsumenternas medvetenhet om systemen för geografiska beteckningar och deras symboler.
6. Säkra skyddet av traditionella livsmedelsbeteckningar för att öka värdet på och bevara traditionella produkter och produktionsmetoder.

3 Förslagets huvudsakliga innehåll

Förslaget omfattar såväl geografiska beteckningar för jordbruksprodukter och livsmedel, vin och spritdrycker som kvalitetsordningar för jordbruksprodukter. Förslaget upphäver förordningen om kvalitetsordningar för jordbruksprodukter och livsmedel (EU) nr 1151/2012 samt ändrar förordningen om en samlad marknadsordning (EU) nr 1308/2013 när det gäller geografiska beteckningar för vin och förordningen om spritdrycker (EU) 2019/787 när det gäller geografiska beteckningar för spritdrycker. Dessutom ändrar förslaget förordningen om varumärken (EU) 2017/1001 på så sätt att EU:s immaterialrättsmyndighet (EUIPO) ges i uppgift att administrera geografiska beteckningar.

Allmänna bestämmelser

Genom förslaget införs ett enhetligt system för geografiska beteckningar, som skyddar namnet på sådana viner, spritdrycker och jordbruksprodukter som har egenskaper, kvaliteter eller ett anseende med samband med produktionsplatsen. De föreslagna ändringarna harmoniserar och förenklar de förfaranden och regler som gäller registrering, skydd, kontroll och tillsyn avseende beteckningar inom alla sektorer.

Registrering och skydd av geografiska beteckningar påverkar inte producenters skyldighet att efterleva andra unionsregler, särskilt de som avser utsläppande av produkter på marknaden, sanitära och fytosanitära regler, den samlade marknadsordningen, konkurrensreglerna och tillhandahållande av livsmedelsinformation till konsumenterna.

Registrering av geografiska beteckningar

U 43/2022 rd

Förslaget innehåller enhetliga regler om registrering, inklusive invändningsförfarandet, på både nationell nivå och unionsnivå, definitionen av och kraven för sökanden, innehållet i ansökningshandlingarna och EU:s register för beteckningar. Förslaget föreskriver även om nationellt skydd under en övergångsperiod och om övergångsbestämmelser. Vidare innehåller förslaget bestämmelser om ändringar av produktspecifikationen och om avregistrering av beteckningar.

En nyhet är att man i systemen inkluderar frivilliga ekonomiska, sociala och miljömässiga hållbarhetskriterier i enlighet med strategin Från jord till bord. Enligt förslaget får producentgrupper besluta om hållbarhetsåtaganden som ska fullgöras inom produktionen av en produkt med en geografisk beteckning och som inkluderas i produktspecifikationen.

För att påskynda registreringen av beteckningar föreslås det att kommissionen får anta delegerade akter för att överföra den tekniska behandlingen av ansökningar till EU:s immaterialrättsmyndighet (EUIPO). Kommissionen ansvarar dock fortfarande för registrering, ändring och avregistrering av beteckningar.

Skydd av beteckningar

Förslaget innehåller bestämmelser om skyddsnivån för geografiska beteckningar. Skyddet stärks framför allt vid e-handel, och missbruk av beteckningarna i domännamn förhindras. Förslaget innehåller även bestämmelser om hur en produkt som har en geografisk beteckning och som används som ingrediens i en bearbetad produkt ska anges. Förslaget innehåller dessutom ett förtydligande av generiska termer och registrering av homonyma geografiska beteckningar (namn som felaktigt får konsumenten att tro att produkter kommer från ett annat område) samt förhållandet till varumärken.

Genom förslaget utvidgas reglerna om producentgrupper samt producentgruppernas uppgifter och rättigheter när det gäller att förvalta, främja och utöva tillsyn över de egna geografiska beteckningarna till att även omfatta vin och spritdrycker. Enligt förslaget kan producentgrupper utarbeta en produktspecifikation och kontrollera att produktionsleden utförs i enlighet med specifikationen, vidta rättsliga åtgärder för att säkerställa skydd av den geografiska beteckningen, besluta om hållbarhetsåtaganden samt vidta åtgärder som gäller marknadsföring, information och rådgivning. Vidare kan de bekämpa bedräglig användning av beteckningar genom att informera myndigheterna om eventuellt missbruk.

Förslaget innehåller även regler om erkända producentgrupper, vars befogenheter och uppgifter är ännu mer omfattande än producentgruppernas.

Kontroll

Kontrollreglerna omfattar kontroll och tillsyn över geografiska beteckningar för spritdrycker och jordbruksprodukter. När det gäller vin tillämpas särskilda kontroller som fastställts i lagstiftningen för vinsektorn. Kontrollreglerna handlar både om att kontrollera att en produkt överensstämmer med produktspecifikationen och om att övervaka användningen av beteckningar på marknaden. I förslaget föreskrivs det även om ömsesidigt bistånd mellan medlemsstaternas myndigheter. Vidare ska myndigheterna tillhandahålla bevis på certifiering på begäran av en producent.

Geografiska beteckningar för jordbruksprodukter

Förslaget innehåller definitioner av skyddad ursprungsbeteckning och skyddad geografisk beteckning för jordbruksprodukter. Vidare föreskrivs det om innehållet i produktspecifikationen

U 43/2022 rd

och det sammanfattande dokumentet samt om särskilda regler som gäller vissa växtsorter och djurraser samt foders och råvarors ursprung.

När det gäller vin modifieras definitionen av geografisk beteckning och de motsvarande bestämmelserna om produktspecifikationen genom att förordningen om en samlad marknadsordning (EU) Nr 1308/2013 ändras. Ur förordningen om spritdrycker (EU) 2019/787 stryks artiklarna om förfaranden för ansökan, registrering, ändring, avregistrering samt kontroll avseende geografiska beteckningar, eftersom motsvarande regler ingår i kommissionens förslag.

Garanterade traditionella specialiteter och frivilliga kvalitetsbegrepp

I förslaget fastställs regler om ordningen för garanterade traditionella specialiteter. Kriterierna för registrering av garanterade traditionella specialiteter förtydligas i jämförelse med de befintliga reglerna, och ur kriterierna stryks villkoret att garanterade traditionella specialiteter ska ha särskilda egenskaper. Ordningen tillämpas endast på jordbruksprodukter.

Det föreslås inga ändringar i reglerna om frivilliga kvalitetsbegrepp, såsom produkt från bergsområde.

För de geografiska beteckningarnas del ska kommissionen biträdas av kommittén för geografiska beteckningar och för de garanterade traditionella specialiteternas del av kommittén för jordbrukskvalitet.

Delegerade akter och genomförandeakter

Enligt förslaget ska kommissionen ha befogenhet att anta delegerade förordningar, bland annat för att fastställa hållbarhetsnormer och anförtro EU:s immaterialrättsmyndighet uppgifter. Det föreslås att kommissionen ska tilldelas genomförandebefogenheter med avseende på att fastställa närmare bestämmelser bland annat när det gäller registreringsförfarandena, avslag på en ansökan, avregistrering och innehållet i registret.

4 Förslagets rättsliga grund och förhållande till proportionalitets- och subsidiaritetsprincipen

Den rättsliga grunden för förslaget är artikel 43 i fördraget om Europeiska unionens funktionsätt (EUF) vad gäller tillämpningsområdet för den gemensamma jordbrukspolitik (GJP) och artikel 118 vad gäller tillämpningsområdet för immateriella rättigheter.

När det gäller den gemensamma jordbrukspolitik är krav och regler avseende utsläppande av jordbruksprodukter, livsmedel, vin, aromatiserade vinprodukter och spritdrycker på den inre marknaden samt säkerställande av den inre marknads integritet frågor som i huvudsak omfattas av EU:s befogenhet.

Rådet behandlar förslaget tillsammans med Europaparlamentet enligt det ordinarie lagstiftningsförfarandet.

Statsrådet anser att förslagets rättsliga grund är lämplig.

Genom förordningarna (EU) nr 1308/2013, (EU) 2019/787 och (EU) nr 1151/2012 har EU inrättat ett uttömmande system för skydd av geografiska beteckningar för vin, spritdrycker och jordbruksprodukter. Medlemsstaterna kan således inte agera på egen hand, utan det nuvarande systemet kan endast stärkas på unionsnivå, nämligen genom en översyn av dessa förordningar.

Förslaget innehåller begränsade och riktade ändringar av den gällande lagstiftningen om geografiska beteckningar som inte går utöver vad som är nödvändigt för att uppnå målet för reformen, nämligen att stärka systemet för geografiska beteckningar. Vid reformen behålls de särskilda sektorsspecifika kraven samtidigt som de regler som är gemensamma för alla sektorer harmoniseras, särskilt förfarandena för registrering av namn och ändringar av produktspecifikationer, skydd av namn samt kontroll och tillsyn.

Statsrådet anser att kommissionens förslag ligger i linje med subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna.

5 Förslagets konsekvenser

Konsekvenser för förvaltningen

Förslaget om producentgrupper, erkända producentgrupper och ett register över producenter av produkter med geografiska beteckningar medför i viss mån utökade uppgifter för den nationella myndigheten, som i Finland är Livsmedelsverket.

Konsekvenser för aktörer

Aktörerna får ett snabbare och bättre skydd, och dessutom minskar ett snabbare registreringsförfarande de kostnader som orsakas av de resurser som förfarandet kräver. I de fall en producentgrupp inkluderar hållbarhetskriterier i produktspecifikationen kommer detta att medföra ytterligare tillsyns- och certifieringskostnader. Dessa kan dock uppvägas av åtgärder för landsbygdsutveckling.

Reformen förväntas öka användningen av geografiska beteckningar även i de medlemsstater där systemet har utnyttjats i ringa omfattning, bland annat Finland. Hittills har närmare 3 500 beteckningar i EU skyddats inom ramen för kvalitetsordningarna, varav endast tolv är finländska.

Ekonomiska konsekvenser

Förslagets ekonomiska konsekvenser bedöms vara små. Kostnader orsakas främst förvaltningen till följd av reglerna om producentgrupper, erkända producentgruppen och registret över producenter av produkter med geografiska beteckningar. De eventuella resursbehov som förslaget medför täcks inom ramen för de anslag och årsverken som ingår i planerna för den offentliga ekonomin och statsbudgetarna. Riktlinjer för eventuella tilläggsresurser fastställs på sedvanligt sätt inom de beslutsprocesser som gäller den offentliga ekonomin och statsbudgetarna.

Konsekvenser för lagstiftningen

Eftersom det är fråga om en förordning är den direkt tillämplig. I Finland ingår bestämmelser om skydd av geografiska beteckningar (namnskydd) i 54 § i livsmedelslagen (297/2021). Förslagets nya regler om producentgrupper, erkända producentgrupper och ett register över producenter av produkter med geografiska beteckningar ska införas i ovannämnda paragraf.

Miljökonsekvenser

Förslaget får positiva konsekvenser för miljön eftersom det leder till att hållbarhetskriterier införas i större omfattning i produktspecifikationerna för geografiska beteckningar.

6 Ålands behörighet

Enligt 27 § 10 och 15 punkten i självstyrelselagen för Åland (1144/1991) har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om förslaget.

7 Behandling av förslaget i Europeiska unionens institutioner och de övriga medlemsstaternas ståndpunkter

Förslaget behandlas av rådet (jordbruk och fiske) och av arbetsgruppen för övergripande jordbruksfrågor (geografiska beteckningar och ursprungs-beteckningar), som är underställd rådet. Förslaget lades fram vid rådets (jordbruk och fiske) möte den 7 april 2022.

Förslaget lades fram för Särskilda jordbrukskommittén den 2 maj 2022.

Arbetsgruppen för övergripande jordbruksfrågor (geografiska beteckningar och ursprungs-beteckningar) började behandla förslaget den 29 april 2022.

I Europaparlamentet ansvarar utskottet för jordbruk och landsbygdens utveckling (AGRI) för behandlingen av förslaget. Föredragande för betänkandet är italienaren Paolo De Castro, som ingår i gruppen Progressiva förbundet av Socialdemokrater i Europaparlamentet.

I detta skede finns det ingen information om övriga medlemsstaters ståndpunkter.

8 Behandling av förslaget i Finland

Kommissionens förslag har behandlats vid ett möte inom sektionen för jordbruk och livsmedel (EU-18) den 28 april 2022.

U-skrivelsen har beretts vid jord- och skogsbruksministeriet. Utkastet till U-skrivelse behandlades av sektionen för jordbruk och livsmedel (EU-18) den 17 maj 2022.

9 Statsrådets ståndpunkt

Statsrådet förhåller sig i huvudsak positivt till förslaget, och stöder målet att stärka nivån på skyddet för geografiska beteckningar och öka användningen av beteckningar i hela EU. Statsrådet stöder en harmonisering av de regler och förfaranden som gäller systemen.

Statsrådet anser att det är viktigt att i reformen beakta de hållbarhetsaspekter som ingår i strategin Från jord till bord och att uppmuntra producenterna att inkludera dessa aspekter i kriterierna för geografiska beteckningar.

Statsrådet stöder förslaget om att öka producentgruppernas befogenheter när det gäller att förvalta och främja de egna geografiska beteckningarna. Statsrådet förhåller sig dock avvaktande till de befogenheter avseende kontroll av beteckningar och rättsliga åtgärder som föreslås för de godkända producentgrupperna, i synnerhet om producentgruppernas befogenheter gäller i hela EU. Dessa regler om befogenheter och ansvar bör förtydligas.

Statsrådet anser att konsekvenserna av att överföra den tekniska behandlingen av ansökningar om geografiska beteckningar till EU:s immaterialrättsmyndighet (EUIPO) bör bedömas i proportion till nyttan av att överföra den tekniska behandlingen.